

זיופים בחדשות ובעתיקות

שידור

פירסומת

ניתחי עוגת הפירסומת

הרוצה האכזר לפת את גרונה של הנערה התמימה. אצבעותיו התהדקו סביב צווארה, ואז...

מכונת, מרצדס שחורה החליקה ונעצה באיטיות מול פתח הווילה ההדורה. גבר יפהתואר, לבוש בהידור, יצא מתוכה ופתח את דלת המכונית לפני יפהפייה אכסוטית. "מה היית רוצה עכשיו יותר מכל?" שאל אותה בקול ארוטי מפתה. היפהפייה העיפה בו מבט חשקני, ובקול ריוו תשוקה השיבה מייד: "אבקת-כביסה של..."

זוהי, בערך, החוויה שבה מורגלים צורפי הטלוויזיה במדינות שבהן נוגה פירסומת מיסחרית בטלוויזיה. סירטוני-הפירסומת קוטעים את רצף ההקרנה ברגעים המתחים ביותר, ובשעות-השיא של הציפייה בטלוויזיה. הסיבה לכך פשוטה: המשלמים בעד הפירסומת מעוניינים שימספר גדול ככל האפשר של צופים יצפה בפירסומת המוצגת. בימים האחרונים, נוכח הפירסומים על דיוני הוועד המנהל של הפירסומת עשוי היה להיווצר הרושם כי הפירסומת המיסחרית עומדת אף בשעריה של הטלוויזיה הישראלית. הידיעות על הרוב שינוצרו בוועד-המנהל בעד הנהגת פירסומת בטלוויזיה, עלולות היו להטעות. שכן, עד לשידור סירטוני-פירסומת טלוויזיוניים עדיון חרוקה הדרך.

לא רשות-השידור, על גופיה השונים, היא הסוברנית להחליט אם תהיה פירסומת בטלוויזיה או לא. הממשלה היא שיצרכה להחליט על כך, והיא חייבת לקבל, להחלטה כזו, את אישור הכנסת. ספק אם אכן ייצא בעתיד הקרוב רוב להעברת חוק כזה.

התקציב קוצץ. אלא שבינתיים, שוב התלקח הוויכוח הציבורי הישן, בשאלה

קוד בעד — עוז נגד

אם ניתן לעצור את חדירת הפירסומת לטלוויזיה הישראלית.

"לדחות — אולי. לעצור בשום אופן לא." בכך מודה אפילו **אלי תבין**, שהוא **ראיאת זיינשטיין** היו שני חברי הוועד, מסייע הליכוד, שהצביעו נגד החלטה המאשרת שידורי-פירסומת בטלוויזיה, שנתקבלה על-ידי הוועד-המנהל של רשות-השידור בשבוע שעבר. תבין הודיע אומנם כי יערער על ההחלטה לפני הממשלה, אך הוא מסכים שקשה להביע התנגדות עקרונית לנושא. הוא אומר שאם הסנייה אל האוצר הגדלת תקציב רשות השידור לא תענה, לא תהיה ברירה אלא להנהיג שידורי-פירסומת.

יצחק ליבני, מנכ"ל רשות-השידור, משוכנע כי האוצר לא יעמוד בטל של 50 מיליון הלירות הנדרשות כתוספת לתקציב הרשות. בשנים האחרונות לא עלה, לדבריו, תקציב רשות-השידור אלא בסכום אחוזי תוספת-היוקר, ובשנה האחרונה אפילו קוצץ. במצב כזה חוכל הטלוויזיה רק לדורו במקום, ולא יעבור זמן רב עד שתתחיל לסגת.

"אולי לא מעניינת פירסומת", אומר ליבני. "אולי מעניין רק מה שישודר בי טלוויזיה בשלוש השנים הבאות. ולדעתי, הכרחי שישודרו לצד התוכניות הקיימות יותר תוכניות מקוריות שיופסקו בקרוב, ולא רק באופן. טלוויזיה משדרת

תוכנית הטלוויזיה האחרונה של הפרופסור יגאל ידן בסידרה חדשות בעתיקות, הוקדשה לזיופי-עתיקות. אבל התוכנית עצמה לא הייתה נקייה מזיופים, שצדמו עין ואוזן לא פחות מאלה שבהם עסקה.

תחילה הוצגו לפני הצופים הסרופאגים (ארונות-מתים עשויי אבן) ששרד משה דיין מאתרה-קבורה העתיק בדייר-אל-בלח (העולם הזה 2056), אשר שוחזרו עברו במחלקת הרפאות (מתחרו עם שמאות) של מוזיאון ישראל. הפרופסור טרודה דותן, שהופיעה בתוכנית הסבירה, בחיך תמי, כי מרביתם של סרופאגים אלה נמצאה ב-הפירות לא-סדירות ובלתי-כשירות. לא היא ולא הפרופסור ידן, מנהת התוכנית, מצאו לנכון לגלות לציבור מי היה השרד שביצע את החפירות הבלתי-חוקיות.

באותו שבוע פורסם בעיתונים, כי לקראת הבחירות הקרובות והולכות ביקש הפרופסור ידן להכין לעצמו תרופה לקראת כל מכה אפשרית. הוא פנה גם אל אגף-העתיקות, וביקש שיינתן לו אישור כי כל עיסקה שביצע במיסגרת האגף הייתה כשרה וחוקית. לא פורסם אם האישור אכן ניתן לידן. אבל אפילו יש בידו אישור כזה, הרי עצם החיפוי שהוא משיך להעניק לשרד-העתיקות משה דיין הוא בלתי-כשר מבחינה ציבורית.

קטע אחר בתוכניתו סיפר ידן על הפסל מעפולה שפיסל ראשי-אבן שנמכרו כעתיקות. בין השאר הוחדש אותו פסל בכך שהוא האחראי לזיוף אבן-המישקל העתיקה שנתגלתה בשעתו בעמק יזרעאל.

כאן ערך ידן מעין התחשבות מיקצור עית עם אחד מעמיתיו, הפרופסור חנוך אביגד. ידן ציין בתוכנית — בלעג, מבלי לנקוב בשמו של אביגד — כי "חוקר נודע מאד" פירסם את אבן-המישקל הנו שהיא, בעצם, מזוייפת.

מה שידן שכה לציין הוא שפירסום תגלית אבן-המישקל נעשה על-ידי אביגד בירחון קדמוניות (שנה ב', חוברת מס' 2,

אבן-המישקל המזוייפת
אם יש בארץ —

"ראש גודיאה" המזוייף
— למה לחפש בחוץ?

(1969). אך לא רק אביגד כתב באותה חוברת דברים על אבן-המישקל. גם עורך קדמוניות הקדים לפירסום דברים, שבהם

אמר, בין השאר: "יחידה במינה היא אבן-המישקל שנתגלתה לפני זמננו... בעמק-יזרעאל, ועליה השם העברי שמע...". העורך, כמו אביגד, לא ידע או שהאבן מזוייפת. עורך זה של קדמוניות, שנכשל בדיוק כמו הפרופסור אביגד בויתוי הזיוף, הוא, במקרה, הפרופסור יגאל ידן עצמו. אבל קל יותר להכות על הסא על חוס של יריבנים למיקצוע.

במשך התוכנית הובאו דוגמות מרתקות לזיופים ארכיאולוגיים המורגים כמוצגים אותנטיים במוזיאונים גדולים וחשובים בעולם. אי-אפשר היה שלא לזהות את נימת הליגלוג והשימחה לאיד בדברים שליוו את הצילומים.

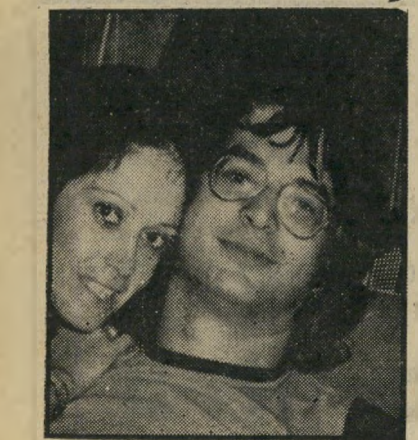
למרבה הצער התעלם ידן מזיוף נוסף, שהוצג בשעתו כמוצג במוזיאון, וזאת, משום שהוא הוצג במוזיאון ישראל.

בשעתו הוצג על-ידי מוזיאון ישראל, כתגלית מיוחדת-במינה (ממיטב האמנות השומרית המאוחרת — 2100 לפני הספירה לערך) ראש-פסל עשוי דיורט. היה זה ראשו של מושל לגש, שנקרא "ראש גודיאה" (פירסום בקטלוג מוזיאון ישראל מס' 6, תשכ"ה).

הפסל, שנחשב כאחד האוצרות של מוזיאון ישראל, הוצג במשך שנים באולם מספר 2 במוזיאון. עד שנתגלה כי אינו אלא זיוף, והוא הוסתר במהירות במחסנים. המעניין הוא שראש הפסל נרכש בשעתו עבור המוזיאון על-ידי התורם הנודע פרידריך מאן (שעל שמו נקרא היכל התרבות בתל-אביב), באמצעות קרן-התרבות ישראל-אמריקה.

מומחיי-הארכיאולוגיה של הקרן, שהותם עדיין אינה ברורה, הם שיעצו למאן לרכוש את המוצג עבור מוזיאון ישראל. חבל שהפרופסור ידן התעלם דווקא מזיוף מפורסם שהתגלה בבית, והעדיף ללעוג למוזיאונים מפורסמים בחו"ל. אין כל סיבה להתכחש לעובדה שאפילו מומחי עתיקות ישראלים גדולים יכולים להיכשל בויתוי זיופים. אין זו בושה גדולה כל-כך. הבושה היא בכך שמחפשים את הפגמים רק אצל האחרים.

של **עדינה פדנמן**, האהבה היא שיר לשתיים, שאותו תזמר **אילנית** בלונדון, בערב הגדול של האירוויזיון שיערך שם ב-2 באפריל. להכרעה זו קדמו שבועות ארוכים של דיונים ומאבקים בין מלחינים ידועים, שנלחמו על הזכות הנכבדה הזו — ייצוג ישראל באירוויזיון. השלושה שנות-

מלחין שרים
דילמה ופשרה

רו בסיובו האחרון היו המלחינים **איר רוזנבלום**, **אלדד שרים** ו**רוני יויס**. רוזנבלום היה הראשון שנפל בזירה ונתרות שרים ווייס. כיוון שהזמן שנותר בין ההכרעה לנסיעה התקצר והלך, היו השניים בדילמה מי מהם יכין את חליפת הייצוג שבה יופיע באירוויזיון. דילמה אומנם הייתה, אך החלטה — לא. מספרים כי לבסוף החליטו השניים על פשרה. של פיה יפור אלדד שרים את המיכנסיים ורוני יויס את המיקסורן של חליפת-הערב היקרה.

של תוכניות קניות, שפופולריותן בדוקה והזוכות בצפיות-שיא, ולא בתוכניות הישראליות שעליהן לעבור עוד דרך ארוכה עד שתגענה לרמה גאותה ולמיספר צופים גדול. "למפרסמים לא תהיה שום השפעה על סוג התוכניות שבהן יפרסמו", משיב יצחק ליבני בביטחון גמור. אולם דומה שמנכ"ל רשות-השידור מתמם מעט בנושא זה. ייתכן שלמפרסמים לא תהיה השפעה על תכני התוכניות המשודרות, אך לזמני השידור ייקבעו תעריפי-פירסומת, והמפרסם יהיה רשאי לבחור את הזמן ועקב כך גם את התוכנית שבה יפרסם.

עוגת הפירסומת עדיין לא נאפתה, אך המאבק על נחיתה מצוי כבר בעיצומו. **הפירסומת — לרועץ.** טוען **שמר ידן רזניק**, מנהל פירסום שפט: "הפירסומת היא לרועץ לנו, ממש כמו לעיתונות". הסתייגותו של רזניק נובעת מן החשש שרשות-השידור תקים חברה מוגדר פוליטית שתספג בשידורי-פירסומת בטלוויזיה, כפי שעושה זאת חברת רגי ברדי.

במידה שחלקם של הפירסומאים בחברה זו יוקפחו, הם עלולים להפסיד מכל. "העיתונות יכולה להיאבק יותר", אומר רזניק. "הם יכולים לפרסם דברים שלא יהיו לרוחה של הטלוויזיה, ובוזה כוחם. לנו אין הכוח הזה."

אולם לא רק הפירסומאים והעיתונות נאבקים על העוגה. חברי אגודת המפרסמים רוצים אף הם. נחה, אף הם עדיין מתייחסים סים לפירסומת בטלוויזיה כזוהי חירות וב-חשדנות, תוך גישוש ותהייה.

מיכאל שטראוס, המנכ"ל הצעיר של מיפעלי שטראוס ויזש-בראש אגודת-המפרסמים, מצדד בפירסומת. "בארץ חופש שית — יש לתת לתחרות חופשית להתקיים", הוא אומר.

מאחרי המסך

חליפה לאירוויזיון

בשבוע שעבר נפלה סוף-סוף ההכרעה. שירו של **אלדד שרים** יהיה השיר, למילים

תוכניות מתוצרת-חן בהיקף כה גדול, עושה מעצמה חמור.

למן לעשות פיפי. תשובתו של ליבני ני לכל הטוענים לולגריזציה ולתת-התרת בות שבשידורי-הפירסומת היא, כי בעוד שהפירסומת ניתנת לשליטה על-ידי תקנות ופקיחות חמורים, הרי על תת-התרבות שבחשיפת הציבור לשעות-שידור ארוכות של מוצרי תרבותיות ורות אין כל אפשרות לפיקוח.

על הטענה כאילו תביא הפירסומת, לי צריכה ראוינות ולהגברת הפערים, כי דיברי חברת-הכנסת **אסתר הרליין**, משיב ליבני כי על-פי מחקרים שנעשו בחו"ל, אין הפירסומת מגבירה את הצריכה אלא משנה את כיוונה בלבד. כלומר, הצרכן יקנה מוצר שאותו התכוון לקנות בלאו-הכי, של חברה אחת במקום את זה של חברה.

יצחק קוד, מנכ"ל של אולפני הרצליה, אומר בעניין זה: "אני נגד הצביעות של העיתונות. המאיימת בהגברת הצריכה ו-מציירת לנו את הפירסומת כדמות אשר מדאי על הסמך. ומה על כל המאבקים בין הלוח הכפול ולוח שמונה? זה לא מגביר את הצריכה?" הוא שואל. "ובסך-הכל, מה כל-כך מייחד בפירסומת? זהו דבר שקיים בכל העולם. חוץ מזה, כשמראים את גולדה ארבע שעות רצופות בטלוויזיה אני רוצה גם זמן לעשות פיפי."

לא ככה העמים. לעומת קול בטוח הסופר **עמוס עוז**, כי עם ישראל אינו ככל העמים. עמדתו של עוז כלפי הפירסומת היא שלילית קיצונית. "בנוגד לי אנגליה או צרפת", הוא אומר, "אין לנו די כוח התנגדות למה שפירסומת עלולה לקבוע במחנות האנשים". לגבי הציבור הישראלי, המתייחס לטלוויזיה בצינונות תהומית, מהווה הפירסומת, לדעת עוז, סכנה של ממש העלולה להביא תוצאות הרסניות.

השאלה היא מה יהיה על הפרוייקט המר פואר של החדרת התרבות הישראלית לי ראשו של הצופה הישראלי, אם ירצה המפרסמים (מה שסביר להניח שאם יקרה) לפרסם את מוצריהם דווקא בעת שישודרו